

Disenz

Kako sem prebolela korono

[Slavenka Drakulić 22 avgusta, 2020](#)

Ležim na tleh bolniške sobe. Bledorumen linolej je še vlažen, ker ga je prej oprala čistilka, ki sem ji videla zgolj čelo in oči, vse ostalo je bilo pokrito z zaščitno opremo. Ob nogi postelje vseeno opazim temnordečo kapljo posušene krvi, majhno sled nekoga, ki je tu ležal pred mano. Zgodnje jutro je, tretji teden po mojem sprejemu v bolnišnico z diagnozo okužbe s koronavirusom.

Prejšnji večer so me z oddelka za intenzivno nego, na katerem sem, kot pravijo, preživela dvanajst dni, od tega šest na respiratorju, prestavili v to enoposteljno sobo, kljub mojemu trmastemu upiranju.

Ko so mi povedali, da odhajam z intenzivnega oddelka, me je nepričakovano preplavil strah, v grlu me je še bolj stisnilo in oblil me je znoj.

Odločno sem zmajevala z glavo: ne, ne! Ta sprememba je bila zame velik šok, ker je nisem pričakovala. Moja postelja, moj prostor, na katerega sem se dan za dnem privajala, bitja s črnimi maskami, ki so skrbela zame, odkar sem se zbudila iz anestezije, so bili moja gotovost, tisto, kar mi je dajalo občutek varnosti.

Ob prihodu v bolnišnico strahu nisem občutila, tudi potem ne, ko so mi povedali za diagnozo. Možno je tudi, da nisem ničesar več razumela, ker se me je bolezen že dodobra prijela.

Medtem, ko so me vozili skozi dolge hladne bolniške hodnike obsijane z modrimi lučmi, sem se panično bala zapustiti oddelek za intenzivno nego, prostor, ki sem ga poznala, ter medicinske sestre in zdravnike, ki so me obkrožali podnevi in ponoči.

Ko sta me dva ravnodušna bolničarja peljala proti novemu cilju, sem še naprej protestirala z odkimavanjem – nisem verjela, da bom kjerkoli drugje lahko zaščitena.

Na tleh nove sobe se strahoma vračam k odvajanju od svojega prvega doživljanja resničnosti po zbujanju iz narkoze. Ob prihodu v bolnišnico strahu nisem občutila, tudi potem ne, ko so mi povedali za diagnozo. Možno je tudi, da nisem ničesar več razumela, ker se me je bolezen že dodobra prijela. Spomnim se zgolj, da sem se tresla od mrzlice in da me je neznosno bolela glava, kot bi jo prebadalo tisoče drobnih ostrih iglic. Razen bolečine nisem čutila nič drugega. Ohromitev čustev je očitno nujna za preživetje.

Po namestitvi na novi oddelek sem hipoma zaspala, izčrpana zaradi selitve. Zjutraj gledam sobo popolnoma drugače, kot prvi korak k povratku v normalno življenje. Velika je in zračna, z oknom, ki gleda na bolnišnični kompleks, obkrožen s svetlo zelenim drevjem. Pogled v zunanji svet zamenja ritem telesa, ki ga ne določajo več zamaskirani ljudje in nesmiselni kazalci na stenski uri, temveč svetloba, ki skozi okno vstopa ali za njim ugaša. Vseeno se ne morem povsem zanesti na svojo oceno časa glede na svetlobo zunaj. Težko razlikujem zoro od mraka, zavedam se le, da je maj in da so dnevi vse daljši.

Kadar so mi poskušali kaj reči, se je zvok njihovih glasov težko prebil skozi masko. Tudi jaz sem imela čvrsto pričvrščeno masko za kisik, ki mi je pokrivala usta in nos in mi onemogočala govorjenje.

Dvorana, v kateri se nahaja intenzivna nega, je videti kot ogromna montažna tovarniška hala z modrozelenimi zavesami, ki ločujejo bolnike. Polmrak tega prostora, za katerega se mi je zdelo, da se nahaja v kleti, daje malo znakov, s katerimi bi lahko določila del dneva. Resnični svet po prebujanju so predstavljali ljudje s črnimi plinskimi maskami in prozornimi štiti na obrazih, pokritih glav in teles, zavutih v zaščitno obleko, zastrašujočih, ker niso spominjali na človeška bitja.

Ta bitja so prihajala k meni, natančneje k aparatom, na katere sem bila priključena, jemala so mi kri, merila tlak in količino kisika v krvi, dajala zdravila in infuzije. Če sem bila budna, so mi dajali znake: navzgor iztegnjen palec namesto nasmeha. Ali pa so me potrepjali z roko v debeli, modri gumijasti rokavici. Kadar so mi poskušali kaj reči, se je zvok njihovih glasov težko prebil skozi masko. Tudi jaz sem imela čvrsto pričvrščeno masko za kisik, ki mi je pokrivala usta in nos in mi onemogočala govorjenje. Iz narkoze

sem se zbudila skorajda povsem gluha, tako da sem jim morala z rokami pokazati, da ne slišim. Tudi da sem žejna, sem najprej s kazalcem pokazala na uho in zavrtela roko ter nato s palcem pokazala proti ustom.

Te tri geste sem vztrajno ponavljala vsakomur, ki se mi je približal. Moje grlo je bilo neznosno suho in upala sem, da bi me morda manj bolelo, če bi ga navlažila. Silno sem se želela napiti vode, kljub temu, da je bil vsak požirek sline boleč. Ne glede na to, koliko sem mahala in kazala svojo žejo, medicinsko osebje ni reagiralo, čeprav me je zagotovo dovolj dobro razumelo. Naposled sem, na njihovo grozo, zmogla umakniti masko: vode, dajte mi vode! Zatem je ena izmed medicinskih sester vzela gobico, jo namočila v kozarec z vodo in mi navlažila ustno votlino ter pri tem pazila, da mi niti ena kaplja ne bi zdrsnila skozi ranjeno grlo. Ko sem segla proti plastičnemu kozarcu, ki ga je držala v roki, ga je hitro izmaknila iz mojega dosega ter mi žugajoč s prstom kot dojenčku pokazala, da ne smem piti.

Kasneje, ko sem se že vrnila domov, sem dve noči zaporedoma sanjala iste sanje. V bolnišnici sem, okoli mene zakriti ljudje, jaz pa kričim v svojem jeziku: dajte mi vode, žejna sem! Oni se obrnejo in me gledajo, nekaj mi govorijo, a jih jaz ne razumem, saj je njihov jezik drugačen od mojega. Obrnejo se in odidejo, jaz pa se zbudim z intenzivnim občutkom žeje, takim kot v sanjah.

Od predmetov, ki naj bi me vrnili v vsakdanje življenje, je ostala le ura. Visela je na betonskem stolpu točno nasproti moje postelje. Velika, z ogromnimi številkami, da bi tudi kratkovidni bolniki kot jaz lahko videli, koliko je ura. Je bila na tem mestu zato, da bi se lahko orientirali v času? Kajti zame se je krog, v katerem kazalci opisujejo čas, spremenil v ravno črto.

Svetloba v dvorani se je vklapljala in izklapljala, osebje je prihajalo in odhajalo v nekem neujemljivem ritmu, ki ga ni, kot je to običajno, določala svetloba, ki prihaja od zunaj in ločuje dan od noči. Enajst, kolikor so kazali kazalci na tej uri, bi lahko bilo enajst zjutraj ali pa enajst zvečer – kako bi to lahko vedela? Moram vsak nov dan znova usvojiti? Edini zanesljivi znak, da se je dan začel ali končal, je bilo umivanje zob. Nisem mogla vedeti, kdaj je jutro in kdaj večer, če mi nekdo tega ni povedal. Čas, ki ga je kazala ura, ni bil moj, določali so ga drugi, jaz sem v njem le obstajala.

V prvih trenutkih polzavesti sem občutila zgolj to, da obstajam.

Moj čas je mineval v snu, v katerega sem potonila, premagana od neke posebne vrste utrujenosti, ki mi ni dopuščala prebujenja. To ni bil globok, čvrst sen, temveč neka oblika polsna, kot včasih kadar popijem prešibek odmerek uspavalnih tablet. Sen, v katerem sem se polzavestno zavedala tistega, kar se je dogajalo okoli mene, a se kljub temu nisem počutila budno. V kratkih obdobjih budnosti sem bila v nenavadnem stanju polzavesti, v katerem ni obstajalo nič razen telesnih občutij: mokro, hladno, neudobno, prevroče, boleče ...

Zavest o telesu je obstajala pred zavestjo o sebi kot osebi, pred lastnim Jazom. Na intenzivnem oddelku osebnost postane tako majhna in nepomembna. Edino pomembno je to, da telo deluje kot stroj. V prvih trenutkih polzavesti sem občutila zgolj to, da obstajam.

Da sem. Moje oči široko odprte, videla sem dvorano, bila sem tam, ampak to ni bila niti dvorana, niti to nisem bila jaz, temveč bitje, potopljeno v obstajanje, še vedno brez identitete, prazno, brez spominov, želja in misli – golo bivajoče, budna prisotnost v brezčasju. Kot balon, ki se postopoma polni.

Prvi večer v novi sobi se mi je po navdušenju pojavilo močno nelagodje. Nemirno sem otipavala gumb za alarm, želela sem biti prepričana, da ga lahko dosežem, ker do tedaj niti za trenutek nisem bila puščena brez nadzora. A že zjutraj sem, opogumljena z dejstvom, da nisem več toliko odvisna od drugih, poskušala sama vstati iz postelje, kljub temu, da so iz mene štrleli najmanj trije katetri in da sem imela kisikovo masko še vedno povezano z jeklenko poleg postelje, zaradi česar se nisem mogla zares premikati. Vseeno sem se nekako z velikim naporom uspela usesti na rob postelje in spustiti noge na tlak. Ko pa sem, z obema rokama držeč se za posteljo, poskušala vstati, sem se zložila na tla. Alarm je ostal na drugi strani postelje in nisem ga mogla doseči.

Nisem pomislila na to, kdaj bom iz bolnišnice odšla domov, ta misel je bila še vedno precej daleč in abstraktna. Prihodnost je v tem trenutku pomenila doseči tuš.

Ne bi mi bilo treba biti tako samozavestna, sem pomislila, ko sem se udobneje namestila na trdih tleh. Padla sem, a se nisem udarila. Ne, občutila sem zgolj, kako se mi noge, kot da so gumijaste, zvijajo v kolenih in kako drsim proti linoleju. Želela sem samo v kopalnico, ker imam namreč svojo kopalnico, do katere pa se pravzaprav sploh ne morem splaziti, ker za to nimam moči. A vseeno sem se veselila misli, da si bom morda naposled le sama umila obraz in zobe, se morda celo oprhala.

Prvič sem pomislila na prihodnost – v brezčasju, v katerem sem do tedaj bivala, prihodnosti ni bilo. Nisem pomislila na to, kdaj bom iz bolnišnice odšla domov, ta misel je bila še vedno precej daleč in abstraktna. Prihodnost je v tem trenutku pomenila doseči tuš. To je bil dosegljiv cilj. Moram jim reči, da me posedejo v invalidski voziček, odpeljejo v kopalnico in odprejo prho.

Da se zgolj oprham po dvajsetih dneh ležanja: občutiti močan curek tople vode, ki izpira znoj in zadah bolezni, pustiti, da mi velike kaplje bičajo obraz, da mi bobnijo po ramenih in drsijo po nogah, po mastnem zlepljenem lasišču. Da sedim pod tušem dolgo, dokler se ne izperejo vsi tuji dotiki.

Nisem bila umazana, umivali so me vsak dan – po tem sem vedela, da je minil še en dan – dve medicinski sestri ali dva medicinska tehnika. Vedno sta bila potrebna dva, saj so me morali obrniti na bok. Sama sem komaj premikala roke. Telo je bilo odrevenelo, omrtničeno in ni me poslušalo.

Potem me je eden od njih s tkanino, namočeno v topli vodi in milu, čvrsto in sistematično obrisal, najprej eno stran telesa, nato drugo, hrbet, zadnjico – še posebej pazljivo so umivali zadnjico zaradi plenice, ki jih je to telo moralo nositi – pa noge in na koncu še roke. Šele, ko so me vdeli v čisto pižamo, mi umili obraz in z vazelinom namazali ustnice, mi je telo spet dovolilo biti Jaz. Nekogaršnji prsti na ustnicah so bili nežnejši od drugih in takrat sem začutila, kako mi solze vlažijo pravkar obrisana lica.

V bolnišnici ni miru, vsake toliko kdo pride in popravlja, preverja, ponuja, sprašuje. Morda mora biti tako, nenazadnje gre za pacientko, ki je preživela strašno novo bolezen – bolezen, ki seje strah in ubija, bolezen, o kateri se nič ne ve.

S tal ne poskušam vstati, ker sem prešibka. Občutek imam, da bom zaspala, vsake toliko me premaga utrujenost, ki se ji ne morem upreti. Poskušam ostati budna, ker bom, če zaspim na tleh, gotovo dobila kakšno novo bolezen in si podaljšala okrevanje. A sploh ne morem kričati in koga priklicati. Ko poskušam nekaj reči, grlo najprej spušča čudne zvoke, podobne godrnjanju, besede, ki jih poskušam izgovoriti, se izvijajo s težavo in se spreminjajo v težko razumljivo momljanje. Pa vendar ne paničarim, saj vem, da se bodo kmalu odprla vrata, skozi njih bo vstopila sestra, zadolžena za odvzem krvi ali pa tista druga, ki prinaša zdravila.

V bolnišnici ni miru, vsake toliko kdo pride in popravlja, preverja, ponuja, sprašuje. Morda mora biti tako, nenazadnje gre za pacientko, ki je preživela strašno novo bolezen – bolezen, ki seje strah in ubija, bolezen, o kateri se nič ne ve. V taki situaciji se da od vsakega pacienta nekaj naučiti, tako kot od belih miši, na katerih eksperimentirajo v laboratoriju.

Ležim in preučujem lastne roke. Ogolele, povešena koža, kot bi ne bile moje. »Izgubili ste deset kil,« mi je rekla sestra. Ko človek v moji starosti izgubi toliko teže, koža postane prevelika. Presežek visi in se z vsakim gibom zvija na kosti, povsem prazen, kot dve številki prevelik plašč. S škarjami bi ga lahko razrezali na pravo velikost. Ni več mesa, mišic, ki so ga napolnjevali. Počasi, z naporom dvignem roko v zrak in opazujem to izpraznjeno, raztrgano vrečko, ki mi visi z nadlahti. Ker ležim nasproti okna, svetloba pada tako, da vidim vsako njeno gubo, vbod igle in modrico od preležanin.

Tako tanka je moja koža.

S prstom potegnem po zapestju, kjer je najtanjša. Dotikam se izbočenih modrih žil, kot bi se želela prepričati, da v meni še teče kri. Kako je mogoče, da me skupaj drži zgolj ta uboga, suha, nagubana, skoraj prozorna membrana – vse kosti in meso in živci in tisto notri, utripajoče srce, želodec, črevesje in lobanja z možgani, in misli v njem ... Samo ta opna preprečuje, da tkivo, imenovano telo, ne razpade, da se ne razprostre po tleh, ne razlije kot vlažen madež, da ga več ni ... Brez kože ne bi bilo ne telesa ne mene. Tistega malo mene, ki se je pravkar zbudilo iz narkoze, čuti kožo kot plahčico, kot mejo bitja, kar naenkrat sploh ne tako krhkega.

Enoposteljna soba je bila prehodna faza pred naslednjim oddelkom. Najprej je bilo treba preveriti, ali lahko požiram pijačo in hrano, potem ali bo karkoli od tega dospelo do želodca. Mlada zdravnica posluša, kako požiram: slušalko stetoskopa prislanja na moje grlo in pazljivo posluša. Vse do zdaj mi niso pustili piti, bila sem na infuziji, ker niso vedeli, kam bi šla ta voda, mi pojasnjuje zdravnica. Če pijem pravilno, mi bodo odstranili infuzijo. Pravilno pomeni, da tekočina ne sme končati v mojih pljučih, ker bi me to lahko zadušilo ali povzročilo nevarno pljučnico.

To bi lahko trajalo dalj časa, reče. V tem trenutku ne razumem, kaj to pomeni, njene besede grede mimo mene, ker si ne morem predstavljati, kaj v mojem primeru pomeni »dalj časa«. Govori o dnevih ali tednih?

Požiram počasi in pazljivo, ona kima. Dobro je. Ustavi infuzijo in vzame iglo iz vene. Zgovorna je, tako od nje izvem, da se stanje moje nenehne zaspanosti imenuje kronična utrujenost in da ta ni posledica zdravil, ki sem jih dobivala na oddelku za intenzivno nego – temveč ena glavnih značilnosti moje bolezni. To bi lahko trajalo dalj časa, reče. V tem trenutku ne razumem, kaj to pomeni, njene besede grede mimo mene, ker si ne morem predstavljati, kaj v mojem primeru pomeni »dalj časa«. Govori o dnevih ali tednih? Ali o tistem času kasneje?

V enoposteljni sobi sem že drugi dan, a še vedno ne vem, kako dolgo sem bila pod anestezijo; moji uradni in tudi edini obiskovalci o tem ne govorijo. Morda mi je kdo od njih to povedal, a možgani, ki plavajo v megli, tega niso registrirali. Zdravniki so tu do mene malo zadržani. Kljub temu, da za dihanje ne potrebujem več pomoči aparatov in me s kisikom povezuje samo še tanka plastična cevka pod nosom, je videti, kot da niso prepričani, koliko sem zares prisotna in koliko razumem svojo situacijo.

Po uspešni oceni požiranja dobim dovoljenje za premestitev na drugi oddelek, nevrološki. Tam bodo preverili vse ostalo, od gibanja do prisebnosti in sposobnosti izražanja.

V novi sobi, nekje visoko v stavbi (morda je intenzivna nega res v kleti, ker se mi zdi, da se z vsako selitvijo dvigam nadstropje više), sta še ena ženska in en moški. Še v nobeni bolnišnici nisem opazila, da bi bili moški in ženske v isti sobi, ampak tukaj je to nekaj

običajnega. Tako je bilo tudi pred korono, pravijo. Zdaj se s šibkim glasom že sprašujem o takih stvareh, kar se tolmači kot, da sem prisebna. Sem so me preselili zjutraj, ob času za fizioterapijo.

Koraki so zakrčeni, drhtim od napora, a ne odneham. In ne padem. Vrneva se do postelje, pa ponovno do kopalnice, zjutraj in popoldne, dan za dnem.

Najprej me sestra osvobodi cevke za kisik, moja pljuča morajo zdaj dihati sama in imam zato, dokler ležim, stalno priključen merilec kisika v krvi. Prve vaje izvajam sede na postelji. Terapevtka mi potrpežljivo razlaga osnovne gibe, primere: dvigniti nogo s tal v horizontalni položaj in jo tako držati, kolikor morem. Zdi se mi lahko, a ko poskušam, moram napreči vso moč, da nogo vsaj za hip zadržim v tem položaju. Kako bom kdajkoli shodila? – vprašam, manj samozavestna po prvem poskusu. Ona se smeje in zamahuje z roko. Vsi se to sprašujejo, me tolaži, že čez tri dni se boste lahko sprehodili do konca sobe. Dvigne me na noge in pridrži. Močna je in odločna, drži me medtem ko poskušam narediti prvi korak po več kot treh tednih v postelji. Zdi se mi, da so moje noge manj gumijaste.

Že naslednji dan si upam hoditi ob terapevtki, držeč se hojce. In to pet, šest metrov do kopalnice. Koraki so zakrčeni, drhtim od napora, a ne odneham. In ne padem. Vrneva se do postelje, pa ponovno do kopalnice, zjutraj in popoldne, dan za dnem. Hitrost okrevanja mojega telesa me preseneča, kot da obstaja nek skriti vir, iz katerega črpa moč. En dan komaj stopim na noge, že po nekaj dneh zmorem brez pomoči do kopalnice.

Konec tedna si že upam do vrat sobe pa na hodnik. Deset dni potrebujem, da se sprehodim po celotni dolžini hodnika, zelo počasi in še vedno z veliko napora. Moja soseda je tu že dalj časa, lažje se giba in si upa celo do dvigala, oddaljenega trideset metrov. Sosed pa se že odpravlja domov! Medtem ko ga gledam, kako pakira svoje stvari, prvič vprašam zdravnico, koliko časa bom še preživela v bolnišnici.

To je odvisno od vas, odvrne nevrologinja, zadolžena za pogovor s pacienti, z nogo, raztegnjeno v opornici (težko je dobiti bolniško v času epidemije! – se smeje). Osebe je

ljubeznivo in zgovorno, tudi to je del terapije, čisto vsi, od sester do različnih specialistov za notranje organe, ki jih kličejo na oddelek, da nas pregledajo, ali h katerim nas peljejo.

Tu imamo tri cilje: da pacient vzpostavi normalno komunikacijo z okoljem, da shodi in da začne jesti čvrsto hrano, mi pojasnjuje nevrologinja. Hoditi, govoriti, jesti – saj to se ne zdi tako zelo zahtevno, rečem. Zakaj potem jeste tako malo, več morate jesti, reče, a ne obsojajoče, temveč nekako skrbno. Izgubili ste mišice, ki jih morate zdaj spet pridobiti.

Prav ima. To vem tudi sama, a ne morem jesti, preprosto ne morem. Kot tudi ne ostali, ki okrevajo od korone, ne čutim ne vonja ne okusa hrane. Prisilite se, se glasi njen dobronamerni nasvet.

»Prisiliti se« je nova beseda v mojem bolnišničnem slovarju. A ne glede na to, kako šibka sem bila, lažje se mi je bilo prisiliti k vadbi kot jesti. Najprej mi prinesejo nekakšne sadne kašice, zdi se mi, da gre za otroško hrano. Želodec in črevesje se morajo ponovno naučiti čvrste hrane – pravi dietetičarka, kot bi šlo za dva učenca. Toda učenci so neposlušni. Želodec se razburja, da mu sadne kašice izzovejo kislino, pa tudi črevesje ni najbolj srečno.

Kako naj jem, če ta hrana nima ne okusa ne vonja? Prisilite se, mi spet pravijo. Prisili se, pravi tudi moja družina od doma.

Vztrajanje s kašicami traja skoraj teden dni in spet zgubljam težo. Nadaljnje hujšanje ni zaželeno, ponavlja več različnih zdravnikov, ki zaskrbljeno odkimavajo z glavami. Sledi CT želodca in črevesja, ki pa ne odkrije razlogov mojih zavrnitev. Priporočajo čvrsto hrano, to je edina rešitev. Jejite, svetujejo. Kako naj jem, če ta hrana nima ne okusa ne vonja? Prisilite se, mi spet pravijo. Prisili se, pravi tudi moja družina od doma, s katero se zdaj že pogovarjam po mobitelu, čeprav s pridušenim šepetom, ker močne bolečine v grlu še kar trajajo. Prej ko se navadiš na normalno hrano, prej greš domov.

Boj za prihodnost ni več prhanje in hoja, to je zdaj borba za vsak zalogaj, trikrat dnevno. Kot takrat, ko sem bila dojenček in mi je babica odvrčala pozornost od hrane s slikanico ali škatlo pisanih gumbov, ki jih je stresla na mizo. Mama mi je uspela vreči nekaj zalogajev v usta, a sem jaz takoj, ko sem se nehala igrati in opazila, da jem, tesno zaprla usta.

Meso ali bolje rečeno blede kuhanega piščanca povsem zavrnem, od drugega pa – nekakšne čudne zelenjave, krompirja in kuhane ribe – zaužijem zgolj nekaj grižljajev, od katerih ni veliko koristi. Kot da goltam zmečkan papir.

Sestre me sočutno gledajo, saj sem sama sebi največja ovira pri okrevanju. Logopedinja mi prinaša kavo, terapeutka mi ponuja piškote. Enega tistih mučnih dni boja, po polnih dveh tednih preživetih na tem oddelku, mi mlada medicinska sestra šepne – kot da gre za zaupen podatek – poskusite s paradižnikovo juho, samo poskusite, morda vam bo všeč.

Pokimam, radovedna, zakaj ji je prav ta juha padla na pamet. Je morda ugotovila, da prihajam iz krajev, kjer raste paradižnik?

V trenutku se pred mano pojavi skledica tople rdeče juhe. Previdno srknem prvo žlico, pripravljena na razočaranje. Toda v tistem trenutku se zgodi, da prvič prepoznam okus hrane. Kot da mi je ravno ta juha vrnila okus in vonj. Sprva pomislim, da gre za čarovnijo. Morda pa je razlaga preprostejša: okušala sem nekaj, kar je moj spomin prepoznal, nekaj podobnega domači hrani, ki sem je vajena.

Sestra se mi nasmehne, zadovoljna. Od takrat dalje jem paradižnikovo juho dvakrat dnevno in ta me popelje nazaj v svet hrane. Sledijo ji nezačinjena kuhana riba, krompir brez okusa ali grah in korenje iz pločevinke. Čeprav apetita še vedno nimam, se z vsakim na silo zaužitim grižljajem pred mano odpira pot domov, kot priprta vrata v temni sobi, skozi katero prodirajo sončni žarki.

Tri tedne po odvzemu respiratorja vprašajo: ali razmišljate o tem, kako bo koronavirusna bolezen vplivala na vaš videz? Videz?

Ob koncu bivanja v bolnišnici vsakega pacienta čaka psihološki test. Zapomnila si nisem niti enega vprašanja, sem pa prepričana, da sem odgovorila le na nekatera. Edino, kar mi je ostalo v spominu, ker sem ob tem pomislila na precejšnjo preuranjenost tovrstnih vprašanj, je, da te tri tedne po odvzemu respiratorja vprašajo: ali razmišljate o tem, kako bo koronavirusna bolezen vplivala na vaš videz? Videz? Ko se mimogrede pogledam v zamegljeno kopalniško ogledalo, zagledam osebo z razmršenimi lasmi, velikimi podočnjaki in globokimi navpičnimi gubami na licih. Moje obrazne poteze so

prepoznavne, a ne vidim – sebe. Ne posvečam pozornosti tej podobi, ne približujem se ji, ni še čas, da se zazrem.

Dovolj mi je, da si lahko zamislim, kako bom kmalu stala pred svojim kopalniškim ogledalom in opazovala posledice bolezni, od izraslih lis do raztrganega obraza in mreže drobnih gub, ki se bodo pojavile, ko se bom nasmehnila. V bolnišnici se mi zdi veliko bolj pomembno, da se lahko sama umijem in počešem, da končno lahko stojim pod tušem, namesto da bi sedela. In da lahko dvignem roke dovolj visoko, da si operem lase. Ali pa da lahko stoje vtaknem noge v hlačnice modre bolnišnične pižame. Ne morem vedeti, koliko me bo korona spremenila, bi morala odgovoriti na testu. Morda o izgledu raje vprašajte koga mlajšega, predlagam zdravnici, da se izognem odgovoru.

Zaslon se mi je zdel skoraj tako zagoneten kot nekomu, ki ga prvič vidi, branje najkrajših sporočil pa kot dejavnost, ki zahteva ogromno zbranosti in duševnega napora.

V bolnišnici sem šest tednov. Odhod je postal vprašanje dni. Na tem oddelku se zdaj počutim skoraj kot doma, predvsem zato, ker poznam dnevni ritem. Dnevi so enaki, urnik je neizprosno isti, ni več nepredvidenih dogodkov, le ponavljanje istega. Bolnišnična rutina, ki sem jo povsem osvojila, mi vliva občutek varnosti. Bližje kot je čas odhoda, večjo potrebo čutim po gotovosti znanega. Izven bolnišnice me čaka neznano, resničnost, ki jo moram ponovno spoznati in ki se je bojim. Hrepenenje po odhodu spet spremlja strah pred spremembo.

Prišel je tudi moj prenosnik. Odprla sem sporočila, vendar jih nisem mogla brati. Zaslon se mi je zdel skoraj tako zagoneten kot nekomu, ki ga prvič vidi, branje najkrajših sporočil pa kot dejavnost, ki zahteva ogromno zbranosti in duševnega napora. Se bom morala spet privaditi dela z računalnikom? Se bom še kdaj lahko dovolj osredotočila, da bom prebrala celo knjigo?

Tolaži me, da soseda v postelji nasproti mene, kadar ne telovadi in telefonira, bere. Očitno moram branje vaditi ravno toliko kot hojo. Vaditi moram branje, sem pomislila z občutkom grenkobe. In biti srečna, če si zapomnim prebrano. Ta bolezen izbrisuje preteklost in pušča razdejanje. Koliko znanja mi bo ostalo?

Opažam, da ne mislim več na telo, o telesu. Muči me spomin. Med mojim fizičnim in psihičnim okrevanjem vlada popolno neskladje. Po dveh tednih že lahko večkrat dnevno hitro prečim hodnik, vendar imam še vedno vrzeli v spominu. Ko telo miruje, se spomini počasi vračajo, v nepovezanih slikah, kot da zamujam sama za sabo.

Moje psihično življenje je za zdaj le dodatek, privesek fizičnemu obstoju. Še posebej težko se spomnim časa preživetega na intenzivni negi, to so zgolj samo še drobci: spomnim se občutka lebdenja po prebujanju, trenutka, ko mi zdravnica moli telefon in odstranjuje masko, jaz pa z muko iztisnem »halo«, ker je to prva potrditev, da je v izmučenem telesu, ki se še ne more premikati, človek.

Moč ne more priti le iz juhe, zdravil, beljakovin, vztrajne vadbe in spodbudnih besed. V tej mešanici mora biti še nekaj, neka nevidna sestavina, izmuzljiva energija.

Odkar sem se prebudila iz narkoze, čutim, da si najprej opomore telo, šele nato možgani. Da telo vse določa in da je okrevanje pravzaprav – diktatura telesa. Od kod črpa svojo moč? Kot da gre za mehanizem, ki ga je treba popraviti, in zdravniki so mehaniki. Moč ne more priti le iz juhe, zdravil, beljakovin, vztrajne vadbe in spodbudnih besed. V tej mešanici mora biti še nekaj, neka nevidna sestavina, izmuzljiva energija. Od kod izvira nenasitna želja po preživetju, ki se je ne zavedam, a jo čutim, ko se naprezam k hoji ali ko goltam grižljaje bolniške hrane? Ali prihaja iz samih celic organizma, ki imajo lastno voljo, ali iz podzavestnega hrepenenja bitja po življenju?

Dolg je proces povratka k sebi. Huda bolezen je neznosno zoženje perspektive, oddaljevanje od drugih, ki si skoraj zagotovo ne morejo zamisliti, koliko ta človeka izolira in spreminja. Toda njihovi glasovi me, še vedno oddaljeni, kot tanke niti vežejo z resničnostjo. Čutim, da so vse glasnejši in me vedno bolj vlečejo k sebi.

Domov pridem previdno. Sem tukaj enako varna kot v bolnišnici? Ali bom lahko popolnoma okrevala, nadaljevala tam, kjer sem ostala pred boleznijo? Da, želela sem si, da bi bilo vse tako kot prej, v trenutku ko sem na poti do bolnišnice zaklenila vrata stanovanja in se spravila v rešilca. Dejansko je vse enako, razen šopka rož in čestitk, ki so medtem prispele.

Zmedena sem ob tem sprejemu. »Dobrodošla nazaj med živimi!« mi piše dober prijatelj. In nenadoma me preplavi jeza, skoraj bes. Čemu takšno pretiravanje, čemu dramatiziranje?

Z ničimer si nisem zaslužila čestitk, za te so zaslužni drugi, jaz se vendar ničesar ne spomnim. Ne morem razumeti, ali je moja zavrnitev znak, da ne sprejemem dejstva, da sem bila na robu življenja? Ali morda ne morem prevzeti odgovornosti za strah, ki so ga drugi izkusili zaradi mene – moji otroci, moj mož, prijatelji – in zaradi katerega se zdaj počutim krivo?

Kriva sem tudi zato, ker se iz strahu, da me ne bodo razumeli, bojim priznati, da sem skozi to bolezen doživela tisto, kar me čaka v starosti: odvisnost od drugih, negotovost, krhkost in skrajno osamljenost. Ampak nisem še tam. Vzamem lak in si lakiram nohte. Lak je temno rdeč, barve posušene krvi.

—

Iz hrvaščine prevedel: Miha Poredoš

<https://www.disenz.net/kako-sem-prebolela-korono/>